

EGY RAGADOZÓ ORTHOPTEROID ROVARFAJ, AZ
IMÁDKOZÓ SÁSKA (*MANTIS RELIGIOSA*) IMÁGÓINAK
TÁPLÁLKOZÁSÁRA VONATKOZÓ MEGFIGYELÉSEK ÉS
ADATOK

Bartos László*

Abstract

In his present study the author has investigated the feeding of *Mantis religiosa*. The relating measured and calculated results are summarized in a table. According to the findings, the foregoing species has only consumed food of animal origin, which has been utilized to a great extent. The author also plans to carry out a similar study in the case of typical herbivorous species, and will give an account of the results afterwards.

Key words: *Mantis religiosa*, feeding, predatory lifestyle

Bevezetés

Mint ismeretes, az élővilágban illetve a bioszférában megfigyelhető produkciobiológiai folyamatok nyomkövetése napjainkban egyre nagyobb jelentőségűvé válik, mivel a folyamatosan kialakult természet-és környezetkárosítás, valamint az ezzel kapcsolatosan fokozottan szükségessé váló környezet-és természetvédelem egyes kérdéseinek megoldását is elősegítheti. Ezért szükséges, hogy újabb adatok birtokába jussunk annak megismerésére, hogy az állatok által felvett *tápláléknak*, ill. a táplálékban lévő *energiának* mi lesz az élő szervezetben a további sorsa, mivel ez a folyamat magát az embert is érinti. Hazánkban ilyen jellegű, produkciobiológiai kutatások már régóta folynak mind a gerincesek, mind a gerinctelenek vonatkozásában egyaránt. A gerinctelenekre vonatkozó korábbi munkákból ismertté vált, hogy több, rendszertanilag eltérő faj produkciobiológiailag – táplálkozását tekintve – *azonos típusba* sorolható: így vannak közöttük *vegyes táplálkozásúak* (4), *korhadékevők* (3), valamint *növényevők* (1). Ugyanakkor az említett munkákban a *ragadozókra* vonatkozó utalások nem találhatók, ezért szeretnék jelenlegi dolgozatomban ez utóbbi csoporttal kapcsolatos, – saját megfigyeléseim alapján, – néhány adatot közölni.

---

* Eszterházy Károly Főiskola TTK Állattani Tanszék, 3300 Eger, Leányka u. 6.

Anyag és módszer

Kísérleteimhez olyan *tipikus ragadozó* ízeltlábú állatokat választottam, melyek *nagyobb termetűek* (így mennyiségi vizsgálatuk könnyebb), *lassú mozgásúak* (a vizsgálat alatt rendelkezésükre álló kisméretű életteret könnyebben elviselik), ugyanakkor a *fogságot jól tűrik* (ilyen körülmények között is rendszeresen táplálkoznak). Az általam használt – a címben említett – kísérleti állat rövid jellemzése a következő:

Rendjének *egyetlen hazai* és egyben Európában a *legészakabbra hatoló* képviselője. Életmódjából adódóan, több autapomorfia jellemző rá: a mellső lábak *fogólábakká* (a lábszár behajlítható a comb irányába) *alakulása*, életmódjával függ össze továbbá a *prothorax erős megnyúlása*, valamint a *hypognath fej szabad mozgathatósága*. Lesből támad, más kisebb rovarokat zsákmányol, de előfordul, hogy pázás közben vagy ezt követően, a nőstény a hímet is megeszi. A kísérlet során viszont azt figyeltem meg, hogy az állat – miután a tárolóedénybe behelyeztem a táplálékul szolgáló kisebb sáskát – lassan előjött rejtkehelyéről (az edénybe a rejtőzködésre alkalmas növénydarabkákat is elhelyeztem), a zsákmányt becserkészte, majd lábai segítségével a sarokba szorítva, lecsapott rá. Elképzelhető, hogy ez az „aktív vadászat” csak kísérleti körülmények között létezik. Itt szeretném megemlíteni, hogy mivel *védett állatról* van szó, a kísérletezést az illetékes szakhatóság (Bükki Nemzeti Park) engedélyével végeztem, a kísérleti állatokat a vizsgálat befejezése után begyűjtési területükön szabadon engedtem.

Vizsgálataim lényege a következő volt: a kísérleti állatokat egymástól elkülönítve kisméretű üveggádakban helyeztem el napsütötte, meleg helyen. A gádak tetejét szúnyoghálóval fedtem le, aljukra pedig fehér papírlapot helyeztem el, hogy a tápanyagmaradványokat valamint az ürüléket könnyebben össze tudjam gyűjteni. A kísérleti állatokat előzetesen 1–2 napig „szoktattam” új környezetükhöz, a vizsgálatokat csak ezután kezdtem el. Az 1db hímet és a 3 db nőstényt 24h-ként lemértem, hasonlóképpen végeztem ezt a táplálékul adott kisebb, általánosan elterjedt sáskafajokkal (*Glyptobothrus*, *Chorthippus*) is. Szintén 24h-ként összegyűjtöttem és megmértem a tápanyagmaradványokat valamint a kísérleti állatok ürülékét, ez utóbbiakat – elkülönítve a táplálékul beadott sáskák ürülékétől – újabb 24h-ra 104C°-os szárítószekrénybe helyezve kiszáritottam és a szárazanyagtartalom meghatározása céljából ismét megmértem.

Mérési eredményeimet valamint az ezek alapján nyert adatok kiszámítását az alábbiakban ismertetem.

A számításokat egy közismert produkcióbilógiai összfüggés alapján végeztem (2):

$$C = P + R + FU$$

ahol:

C = a táplálékként felvett anyag, ill. a benne foglalt energia (konzumpció)

P = a beépített anyag (energia), más néven produkció

R = az elégetett anyag, vagy respiráció

FU = a kislejtezett, vagy ürülékjellegű anyagok (faeces + urin)

Felhasználtam továbbá az alábbi produkcióbiológiai szimbólumokat is (2):

Táplálékbeépülési vagy produkciós arány: a beépülésnek a fogyasztás %-ban kifejezett aránya

$$\frac{P \cdot 100}{C}$$

Elégetési vagy respirációs arány: hasonlóképpen %-ban fejezzük ki:

$$\frac{R \cdot 100}{C}$$

Kislejtezési arány: értékét ugyancsak %-ban adjuk meg:

$$\frac{FU \cdot 100}{C}$$

Mindezen összefüggések az anyagok *tömegére* vagy *energiatartalmára* vonatkoznak, jelen esetben a *tömegre* érvényesek.

A fentebb említett adatok meghatározásához a továbbiakban ismertetett – grammban kifejezett – mérési és számítási módszereket alkalmaztam :

Elfogyasztott szárazanyag (C): megadható a táplálékul adott állatok szárazanyagtartalma, valamint a táplálékmaradvány szárazanyagának különbsége révén.

A vizsgált állat élő tömege: 24 h-s mérésekkel adtam meg. Szárazanyagtartalmát – mivel ez az állat elpusztulásával jár – természetvédelmi okokból nem mértem, helyette a rokon Orthopteroid fajok víztartalmának ismeretében (**Gere** szóbeli közlései alapján) 30%-nyi szárazanyag-tartalommal számoltam.

Testgyarapodás (P): ezen adatra a kísérleti nap kezdetén és végén mért kísérleti állat száraztömeg mennyiségének különbségeként lehet következtetni.

Respiráció (R): megadható olyan formában hogy a fogyasztás (C) szárazanyagának mennyiségéből kivonjuk a testgyarapodás (P) és az ürülékjellegű anyagok (FU) szárazanyagának mennyiségét.

Az ürülékjellegű anyagok (FU) szárazanyagtartalma: az összegyűjtött és kiszáritott ürülék mennyisége alapján adható meg.

A fentebb említett mérési adatokat az alábbi táblázatok tartalmazzák:

1. táblázat: A vizsgált állatok tápanyagforgalmának mennyiségi viszonyai

Vizsgált egyedek	Az állat élő tömege a kísérleti nap kezdetén és végén (g)	Az állat száraz tömege a kísérleti nap kezdetén és végén (g)	C	P	FU	R
1.hím	1,2839-1,7433	0,3852-0,5230	0,3626	0,1378	0,0042	0,2206
	1,7433-1,8806	0,5230-0,5642	0,1537	0,0412	0,0093	0,1032
2.nőstény	1,4807-1,4847	0,4442-0,4454	0,3477	0,0012	0,0133	0,3332
	1,4847-1,5176	0,4454-0,4553	0,5598	0,0099	0,0103	0,5396
3. nőstény	2,6400-2,8166	0,7920-0,8450	0,2971	0,0530	0,0050	0,2391
	2,8166-2,9258	0,8450-0,8777	0,3834	0,0327	0,0112	0,3395
4. nőstény	0,4602-3,0251	0,7381-0,9075	0,3194	0,1694	0,0229	0,1271
	3,0251-3,1516	0,9075-0,9455	0,0746	0,0380	0,0043	0,0323

2. táblázat: A vizsgált állatok tápanyagforgalmának arányai

Vizsgált egyedek	$\frac{P \cdot 100}{C}$	$\frac{FU \cdot 100}{C}$	$\frac{R \cdot 100}{C}$
1.hím	38,00	1,16	60,84
	26,80	6,05	67,15
2. nőstény	0,35	3,82	95,83
	1,77	1,84	96,39
3.nőstény	17,84	1,66	80,48
	8,53	2,92	88,55
4.nőstény	53,04	7,17	39,79
	50,94	5,76	43,30
Átlag	24,66	3,80	71,54

Az eredmények értékelése

Vizsgálataimban 1 hím és 3 nőstény példány szerepelt, a megfigyelések időtartama a „beszoktatás” után 3 nap volt 2-2 visszaméréssel. Ezek az adatok látszólag kevésnek tűnnek, de az imádkozó sáska anyagforgalmának jellegzetességeit mégis mutatják. Az egyes egyedekre vonatkozó napi adtok között egyértelmű különbségek figyelhetők meg, melyek a *táplálékfogyasztás* és a *feldolgozás* folyamatának *pillanatnyi állapota* alapján jönnek létre, legalább is értelmezésük legvalószínűbben így lehetséges. Az adatokból

kitűnik, hogy a kísérleti állatok a táplálékot igen jó hatásfokkal hasznosítják, erre abból lehet következtetni, hogy az FU aránya – a táplálékhoz viszonyítva – igen *csekély*, az R arány viszont feltűnően *magas*. Ebben a vonatkozásban minden bizonnyal a *Mantis religiosa* – az úgyszólván nem ismert – ragadozó rovarok egyik típusállatának tekinthető. Ezt a kiemelkedő „asszimilációs” képességet a rovarok – és az egyéb változó testhőmérsékletű állatok esetében - az igen jól működő emésztőkészülék és az értékes állati eredetű táplálék együttes hatása eredményezi. Ilyen magas R érték egyébként csak az *állandó testhőmérsékletű* állatoknál figyelhető meg, mivel ezeknél a termoreguláció igen energia igényes folyamat.

Természetesen, a finomabb különbségek kimutatásához további vizsgálatok szükségesek. Figyelembe kell venni azt a tényt is, hogy a most közölt adatok *mesterséges*, laboratóriumi körülmények között születtek, ezért csak nagy vonalakban fedhetik a természetes viszonyokat. Nyilvánvaló, hogy az eredeti közegben változatosabb a tápanyag-kínálat, ugyanakkor figyelembe kell venni a táplálkozást befolyásoló, a kísérleti körülményektől jelentősebb mértékben eltérő hőmérséklet, légnyomás páratartalom stb. viszonyokat is. Annak ellenére, hogy a kísérleti állatok napi táplálékszükséglete – mesterséges körülmények között – kisebb fokú lehet a természetes viszonyokhoz képest, mégis ilyen viszonyok között is kaphatunk reális adatokat az említett rovarfaj táplálkozására és ezzel együtt ökológiai szerepének megítélésére (5).

Irodalomjegyzék

- BALOGH, J.-GERE, G.(1953): Über die Ernährungsbiologie und Luftstickstoffbindung der *Hypanthria*-Raupen. Acta Biol. Hung., 4, 431–452.
- GERE, G. (1982): A szárazföldi ízeltlábúak és gerincesek produktivitásának alaptípusai. A biológia aktuális problémái 25, pp. 215–233. Medicina, Bp.
- GERE, G. (1956): The Examination of the Feeding Biology and the humificative Function of Diplopoda and Isopoda. Acta Biol. Academiae Scientiarum Hungaricae Tom. VI. Fasciculi 3–4.
- GERE, G. (1985): Quantitative Untersuchungen des Stoffumsatzes und chemische Analyse der Körperzusammensetzung von *Blaberus craniifer* Burm. (Blattidea). Opusc. Zool. Budapest, XXI.
- NAGY B. (1950): Adatok a *Decticus verrucivorus* L. (Orthopt.: Tettigon.) táplálékszükségletének kérdéséhez. Annales Biol. Univ. Debreceniensis, Tom. I. pp. 222–227.